

मक्यावरील अमेरिकन लष्करी अळीचे आठवड्यानुसार व्यवस्थापन

प्रा. वैभव गिरी

(मो.नं. ९१४६४१२२१०)

रामकृष्ण बजाज कृषी महाविद्यालय,
पिपरी, जि. वर्धा

सन २०१८ मध्ये अमेरिकन लष्करी अळी ही कीड भारत व श्रीलंकेत आढळून आली आहे. तेव्हापासून या किडीचा प्रादुर्भाव आपल्या देशात व महाराष्ट्रातही दिवसेंदिवस वाढतच आहे. अमेरिकन लष्करी अळी ही मूळची अमेरिकेतीलच आहे. या किडीच्या अळीचा मका, ज्वारी, भात, ऊस आणि भाजीपाल्यासारख्या ७०-८० पेक्षा जास्त पिकांवर प्रादुर्भाव आढळून येतो. सन २०१६ मध्ये या किडीचा आफ्रिका खंडात सर्वात प्रथम प्रादुर्भाव दिसून आला.

अमेरिकन लष्करी अळी या किडीची ओळख व प्रादुर्भावाची लक्षणे, तसेच किडीच्या चार अवस्था खालीलप्रमाणे आहेत.

१. अंडी अवस्था (२ ते ३ दिवस)

(१) अंडी समूहात पानांवर किंवा खोडावर सुद्धा घातली जातात.

(२) सहसा पानांच्या खालच्या बाजूने खोडाजवळ घातली जातात.

(३) त्यावर पतंगाच्या पांढऱ्या केसांचा थर दिला जातो.

२. अळी अवस्था

(१) अळी (१२ ते २० दिवस)- (सहा अवस्था),
(२) पहिल्या अवस्थेतील अळी पानाचा खालचा भाग खरवडून खाते व खाली चिकट धाग्याच्या सहाय्याने

लॉंबकळते आणि वाऱ्याने उडून जवळच्या झाडावर पोहचते. (३) अळीच्या डोक्यावर उलटे 'ध' आकाराचे चिन्ह दिसते. (४) अळी कोवळी पाने पोंग्यात शिरून खाते. त्यामुळे पाने कुरतडल्यासारखी दिसतात. अळीची विष्ठा पोंग्यात मोठ्या प्रमाणात दिसून येते. वाळलेली विष्ठा लाकडाच्या भुश्यासारखी दिसते. (५) पिकाच्या वाढीच्या नंतरच्या कालावधीत अळी कणसाभोवतीची कोवळी पाने खाते व त्यानंतर कोवळे दाणे खाते.

३. कोष अवस्था (१२ ते १५ दिवस)

(१) सहाव्या अवस्थेतील अळी त्यानंतर पिकावरून जमिनीवर पडते व जमिनीखाली कोषात जाते. (२) जमीन घट्ट असेल तर जमिनीवर पिकांच्या अवशेषांच्या खाली जमिनीवर कोषातही जाते. (३) कणसातील अळी कणसातील कोषातच जाते. (४) जमिनीतील अळी कोषाभोवती मातीचा थर लपेटून घेते. (५) कोष

सर्वसाधारणपणे २० मि.मि. लांबीचा असतो.

४. पतंग अवस्था (१४ ते २१ दिवस)

(१) पतंग रात्री सक्रिय असतात आणि दिवसा लपून बसतात. दिवसा पिकाच्या पानांच्यामध्ये पतंग लपून बसतात.

(२) पतंग एका रात्रीत १०० कि.मी. पर्यंत उडत जाऊ शकतो.

(३) मादी पतंग पुंजक्यात अंडी घालते. एका पुंजक्यात १०० ते २०० अंडी असू शकतात. (४) मादी पतंग ५ ते १० पुंजक्यात अंडी घालते. (५) एक मादी २ ते ३ आठवड्यात सर्वसाधारणपणे १५०० ते २००० अंडी घालते.

अमेरिकन लष्करी अळीच्या नियंत्रणासाठी रासायनिक कीटकनाशक फवारणी अशी करावी.

पहिली पीक अवस्था : उगवणीनंतर ०-२ आठवडे.

नुकसान पातळी : १ पतंग प्रति कामगंध सापळ्यामध्ये आढळून आल्यास किंवा ५% कीडग्रस्त झाडे आढळून आल्यास.

१) शक्य असल्यास अंडीपुंज गोळा करून नष्ट करावे.

२) पहिली फवारणी ५% निंबोळी अर्क.

३) दुसरी फवारणी एक आठवड्यांनंतर आवश्यकतेनुसार.

४) या पीक अवस्थेमध्ये १०% पेक्षा जास्त प्रादुर्भाव आढळून आल्यास खालीलपैकी एका कीटकनाशकाची फवारणी करावी.

i) स्पिनेटोरम ११.७ % एस.सी. ४ मि.लि./ १० लिटर पाणी किंवा-

ii) इमामेक्टिन बेन्झोएट ५% एस.जी. ३ ग्रॅम / १० लिटर पाणी किंवा-

iii) थायमेथोक्झाम १२.६% + लॅम्ब्डा सायलोथ्रिन ९.५% झेड.सी. ४ मि.लि./ १० लिटर पाणी.

दुसरी अवस्था : उगवणीनंतर २-४ आठवडे नुकसान पातळीत ५ ते १०% कीडग्रस्त झाडे आढळून आल्यास कीटकनाशक फवारणी करावी.

१) प्रादुर्भाव दिसताच शेंड्यात (पोंग्यात) वाळू टाकावी. त्यामुळे अळी शेंडा खात नाही, बाजूची पाने खाते.

२) किडीची अंडी दिसताच ट्रायकोग्रामाची अंडी १.२५ लाख प्रति हेक्टर लावावीत.

३) पहिली फवारणी बॅसिलस थुरिंगिनसिस २० ग्रॅम किंवा बिव्हेरिया बॅसियाना ४० ग्रॅम किंवा नोमुेरिया रिलाई ४० ग्रॅम/ १० लिटर पाण्यात घेऊन फवारणी करावी.

४) खालीलपैकी एका कीटकनाशकाची दुसरी फवारणी करावी.

i) क्लोरॅन्ट्रिनिलिप्रोल १८.५% एस.सी. ३ मि.लि./ १० लिटर पाणी किंवा-

ii) स्पिनेटोरम ११.७ % एस.सी. ५ मि.लि./ १० लिटर पाणी किंवा-

iii) प्रोफेनोफोस ५०% ई.सी. २० मि.लि. / १० लिटर पाणी किंवा-

iv) थायमेथोक्झाम १२.६% + लॅम्ब्डा सायलोथ्रिन ९.५% झेड.सी. २५ मि.लि./ १० लिटर पाणी.

तिसरी अवस्था : उगवणीनंतर ४ ते ७ आठवडे नुकसान पातळीत १०-२०% कीडग्रस्त झाडे आढळून आल्यास कीटकनाशक फवारणी करावी. १) खालीलपैकी एका कीटकनाशकाची पहिली फवारणी करावी. दुसऱ्या फवारणीसाठी कीटकनाशक बदलून फवारणी करावी.

i) स्पिनेटोरम ११.७ % एस.सी. ५ मि.लि./ १०

लिटर पाणी किंवा-

ii) क्लोरॅन्ट्रिनिलिप्रोल १८.५% एस.सी. ३ मि.लि./ १० लिटर पाणी.

चौथी अवस्था : उगवणीपासून ७ आठवडेनंतर नुकसान पातळीत २०% कीडग्रस्त झाडे आढळून आल्यास पहिली कीटकनाशक फवारणी करावी.

खालीलपैकी एका कीटकनाशकाची पहिली फवारणी करावी. दुसऱ्या फवारणीसाठी कीटकनाशक बदलून फवारणी करावी.

i) स्पिनेटोरम ११.७ % एस.सी. ५ मि.लि./ १० लिटर पाणी किंवा-

ii) क्लोरॅन्ट्रिनिलिप्रोल १८.५% एस.सी. ४ मि.ली./ १० लिटर पाणी किंवा-

iii) इमामेक्टिन बेन्झोएट ५% एस.सी. ३ ग्रॅम / १० लिटर पाणी किंवा-

iv) स्पिनोसाड ४५% एस.सी. ३ मि.लि./ १० लिटर पाणी.

पाचवी अवस्था : काढणीच्या अवस्थेत नुकसान पातळीवर १०% कणसे कीडग्रस्त आढळून आल्यास कीटकनाशक फवारणी करू नये. परंतु अळ्या हाताने गोळा करून त्यांचा नाश करावा.

टीप : एकच एक कीटकनाशक प्रत्येक वेळी फवारणीसाठी वापरू नये. कीटकनाशक आलटून पालटून वापरावे. ■